

7. Мірошніченко О. Особливості правового регулювання строкових трудових відносин з науково-педагогічними працівниками у чинному законодавстві та у проєкті Трудового кодексу України [Текст] / О. Мірошніченко // Юридична Україна. – 2010. – № 12. – С. 66-72.

8. Пояснювальна записка 22.04.2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46746

9. Розвиток законодавства про працю і соціальне забезпечення: здобутки і проблеми [Текст]: тези доп. та наук. повідомл. учасн. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 5-6 жовт. 2012 р.) / НУ «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого»; за ред. В. В. Жернакова. – Х. : Право, 2012. – 500 с.

10. Селезень С.В. Трудовий договір як правова форма закріплення волі сторін трудових правовідносин [Текст] / С. В. Селезень // Право і безпека : Науковий журнал. – 2010. – № 2. – С. 150-153.

11. Тесленко С. Новый Трудовой кодекс не делает чести его разработчикам [Текст]: [в этом убежден председатель Объединения профсоюзов Харьковщины С. Тесленко] / С. Тесленко // Время. – 2011. – № 27. – 15 февраля. – С. 2.

12. Усеїнова Г.С. Юридична складова системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства (монографія). – Харків: НТМТ, 2011. – 130 с.

13. Чиканова Л. Расторжение трудового договора по инициативе работника (по собственному желанию) [Текст] / Л. Чиканова // Хозяйство и право. – 2010. – № 12. – С. 56-62.

14. Шелеп І. Загальна характеристика правових процедур трудового права / І.Ф. Шелеп // Радник. Юридичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/253-trydpr/15204-2011-01-21-10-12-15.html>

15. Щербюк Н. Сфера регулювання трудового права: погляд на проблему [Текст] / Н. Щербюк // Право України. – 2010. – № 11. – С. 305-310.

16. Ярошенко О.М. Кодифікація національного законодавства про працю: сучасний стан і перспективи [Текст] / О. М. Ярошенко // Теоретичні та практичні проблеми реалізації прав людини у сфері праці і соціального забезпечення: тези доп. та наук. повідомл. учасників II міжнар. наук.-практ. конф., 8-9 жовт. 2010 р. / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2010. – С. 67-72.

УДК 343.2/7/340.5

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА ТУРКМЕНИСТАНУ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ)

Слінько Д. С.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Йолдашова М. О.,

студентка 3 курсу
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: Стаття присвячена розгляду положень кримінального законодавства України на основі порівняльно-правового аналізу норм законів про кримінальну відповідальність. Розглянуто норми кримінальних кодексів України і Туркменістану. Пропонується внести зміни і доповнення в деякі статті кримінального кодексу України, які застосовуються в законодавстві зазначених держав.

Ключові слова: поняття кримінального законодавства, кримінальне право, види покарань, вироки та інші судові постанови, кодифікація кримінально-правових норм, кримінальна відповідальність.

Аннотация: Статья посвящена рассмотрению положений уголовного законодательства Украины на основе сравнительно-правового анализа норм законов об уголовной ответственности. Рассмотрены нормы уголовных кодексов Украины и Туркменистана. Предлагается внести изменения и дополнения в некоторые статьи уголовного кодекса Украины, которые применяются в законодательстве указанных государств.

Ключевые слова: понятия уголовного законодательства, уголовное право, виды наказаний, приговоры и иные судебные постановления, кодификация уголовно-правовых норм, уголовная ответственность.

Annotation: This paper deals with the provisions of the criminal law of Ukraine on the basis of comparative legal analysis of the rules of law on criminal responsibility. Considered the norm Criminal Code of Ukraine and Turkmenistan. Proposed to amend certain articles of the Criminal Code of Ukraine, which are used in the legislation of those States.

Key words: concepts of criminal law, criminal law, penalties, judgments and other court orders, the codification of criminal law, criminal liability.

Удосконалення кримінального законодавства України можливе шляхом прийняття найбільш бездоганих рішень, які використовуються в законах

про кримінальну відповідальність зарубіжних країн у тому числі і Туркменістану.

Кримінальний кодекс Туркменістану (далі – ККТ) – основне і єдине джерело кримінального права Туркменістану, що встановлює злочинність і караність діянь на території держави.

Чинна редакція ККТ була підписана Президентом Туркменістану С. Ніязовим 12 червня 1997 і набрала чинності з 1 січня 1998 року, змінивши попередній Кримінальний кодекс Туркменської РСР 1961 року.

Кодекс складається з: Загальної (розділи I-VI, глави 1-15) і Особливої частин (розділи VII-XIV, глави 16-34).

У Загальній частині розглядаються основні поняття кримінального законодавства, встановлюються підстави кримінальної відповідальності та звільнення від неї, загальні положення про кримінальне покарання і звільнення від нього, примусові заходи лікування, а також основні поняття кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Особлива частина включає в себе статті, що описують склади конкретних злочинів. Структура Особливої частини відображає ієрархію цінностей, охоронюваних кримінальним законом: на першому місці стоять злочини проти особистості, потім злочини проти миру і безпеки людства, злочини проти держави і державних інтересів, і лише потім злочини у сфері економіки і діяння, які посгають на суспільні інтереси. У деяких редакціях кодексу також є додаток, в якому міститься перелік майна, що не підлягає конфіскації за вироком суду.

Встановлено відповідальність за багато діянь, нетипових для кримінальних кодексів пострадянського простору: злісне ухилення від лікування венеричної хвороби (ст. 118 ККТ), викрадення жінки з метою вступу до фактично шлюбних відносин (ст. 127 ККТ), заняття проституцією (ст. 138 ККТ), звідництво (ст. 141 ККТ), сутенерство (ст. 142 ККТ), примус жінки до вступу в шлюб або перешкоджання вступу в шлюб (ст. 162 ККТ), багатоженство (ст. 163 ККТ) посягання на Президента Туркменістану (ст. 176 ККТ), блокування транспортних комунікацій (ст. 278 ККТ) і т.д. Встановлено відповідальність за мужолозтво, воно карається позбавленням волі на строк до 2 років (ст. 135 ККТ).

Кримінальний процес, як і раніше, регулюється Кримінально-процесуальним кодексом 1961 р. (із постійними змінами). Чинна Конституція Туркменістану (далі – КТ) 1992 року закріплює ряд важливих кримінально-процесуальних гарантій прав особистості. У ній, зокрема, встановлюється, що громадянин може бути заарештований лише за наявності визначених у законі підстав за рішенням суду або з санкції прокурора (ч. 2 ст. 21 КТ). Ніхто не може бути примушений до дачі показань і пояснень проти самого себе і близьких родичів. Докази, отримані під впливом психічного або фізичного впливу, а також іншими незаконними методами, визнаються такими, що не мають юридичної сили (ст. 42 КТ). Правосуддя здійснюється на основі змагальності і рівності сторін. Сторони мають право на оскарження рішень, вироків та інших судових постанов всіх судів Туркменістану (ст. 107 КТ). Право на професійну юридичну допомогу визнається на будь-якій стадії судочинства (ст. 108 КТ) [1].

В ККТ регулярно вносяться зміни, що відображають зміни регульованих ним суспільних відносин і поява нових видів і форм суспільно небезпечних діянь. У цілому новий ККТ заснований

на модельному кримінальному кодексі для держав СНД. У ньому 359 статей.

Кримінальний кодекс України (далі – КК України) – єдиний законодавчий акт України, який регулює правовідносини, що виникають як наслідок вчинення особою злочину (караного, суспільно небезпечного діяння), зокрема встановлює обсяг кримінальної відповідальності. КК України прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. і набрав чинності 01 вересня 2001 р. КК України замінив Кримінальний кодекс Української РСР 1960 року.

Кримінальне право України знаходить своє вираження у кримінальному законодавстві, представляє собою єдину нормативну систему. Кримінальне законодавство України складається з кримінальних законів, які зведені в КК. Цілями покарання є кара, виправлення засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів, як засудженими, так і іншими особами.

Загальна частина КК України складається з 15 розділів. Вона містить завдання Кримінального кодексу, підстави кримінальної відповідальності, поняття злочину і покарання, види кримінальних покарань, загальні засади призначення покарань і звільнення від них, особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх та інші положення.

У Особливій частині кодексу за певною системою викладено конкретні види злочинів і покарань, передбачених за їх вчинення. Особлива частина складається з XX розділів. Кожен розділ передбачає злочини певної групи. Слід звернути увагу на те, що багато нових розділів у Загальній та Особливій частинах, що, як видається, мають сприяти більш точному, деталізованому вирішенню питань кримінальної відповідальності конкретної особи. В Особливій частині в окремих частинах її статей встановлюється, за загальним правилом, відповідальність за одне і теж злочинне діяння при наявності особливостей, що відображають ступінь суспільної небезпеки злочину й особи, яка його вчинила, і впливають на міру покарання. Наприклад, у ч. 1 ст. 190 КК України визначено відповідальність за заволодіння чужим майном шляхом обману чи зловживання довірою (шахрайство), ч.ч. 2 і 3 вказують на кваліфікуючі ознаки, встановлення яких посилює (обтяжує) кримінальну відповідальність за шахрайство.

Деякі статті Особливої частини містять частини, в яких сформульовані вилучення з дії цих статей (наприклад, ч. 3 ст. 75 КК України) або зазначені умови звільнення особи від кримінальної відповідальності (наприклад, ч. 2 ст. 111 КК України, ч. 3 ст. 114 КК України). Окремі статті КК України забезпечені примітками, в яких роз'яснено деякі поняття і терміни, що вживаються в цій або в ряді інших статей. Так, в абзаці 1 примітки до ст. 185 КК України сформульовано поняття повторності вчинення злочинів, передбачених статтями 185, 186 та 189-191 КК України; в абзацах 2, 3 і 4 вказано на те, що таке розкрадання, яке визнається вчиненим у великих або особливо великих розмірах [2].

Таким чином, закон про кримінальну відповідальність, виражений в КК України являє

собою єдиний кодифікований нормативно-правовий акт прийнятий Верховною Радою України або всеукраїнським референдумом і містить кримінально-правові норми, які встановлюють підстави і принципи кримінальної відповідальності, визначають, які суспільно небезпечні діяння є злочинами і які покарання належить застосовувати до осіб, винних у їх вчиненні. Закон про кримінальну відповідальність охороняє властивими йому заходами ті суспільні відносини, які регулюються іншими галузями права, в тому числі особистість людини, її права і свободи, власність, суспільні і державні інтереси і весь відповідний правопорядок.

Згідно зі ст. 50 КК України, покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. Цілями покарання є кара, виправлення засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів, як засудженими, так і іншими особами. Передбачено 12 видів покарань: штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; конфіскація майна; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі (ст. 51 КК України) [3].

Найбільш легким видом покарання є штраф, найбільш тяжким – довічне позбавлення волі. Смертна кара скасована.

У КК Туркменістану основними видами покарань є: покладання обов'язку загладити заподіяну шкоду; штраф; позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю; позбавлення державних нагород, військових та інших звань; виправні роботи; покладання обов'язку проживання в певній місцевості, конфіскація майна; позбавлення волі; смертна кара (ст. 44 ККТ).

До військовослужбовців за ККТ може застосовуватися покарання у вигляді обмеження по військовій службі і тримання у військово-виправній частині. Позбавлення волі може призначатися на строк від шести місяців до 20 років. Рішенням Народної ради від 28 грудня 1999 року смертна кара в Туркменістані була скасована.

Хоча можна відзначити значну схожість багатьох положень КК Туркменістану до норм Модельного Кримінального кодексу для держав – учасниць СНД, а також КК України, кримінальне законодавство Туркменістану має значну специфіку, пов'язану з тим, що політичний режим у державі фактично являє собою «соціалістичну монархію». У кодексі є досить прогресивні положення: так, в загальній частині присутні законодавчі визначення триваючого і продовжуваного злочину (ст. 15 та 16 ККТ), дається тлумачення поняття «осудність» (ст. 22 ККТ), присутня норма про юридичну та фактичну помилку (при цьому юридична помилка може звільняти від відповідальності – ч. 1 ст. 31 ККТ). У систему покарань входить покладання обов'язку проживання в певній місцевості, яке полягає у видаленні

засудженого з місць його проживання з обов'язковим поселенням у певній місцевості на строк від двох до п'яти років; фактично, це покарання являє собою посилення [4].

Система об'єктів дещо відрізняється від типової для пострадянського простору: захоплення заручника (ст. 130 ККТ) вважається злочином проти особистої свободи, а не проти громадської безпеки; не виділяється окремого об'єкта охорони «суспільна мораль», відповідні діяння розглядаються як злочини у сфері статевих стосунків і злочини проти неповнолітніх, сім'ї та моральності. В кодекс регулярно вносяться зміни, що відображають безперервний розвиток регульованих ним суспільних відносин і появу нових видів і форм суспільно небезпечних діянь [5].

Як бачимо КК України і Туркменістану мають деяку схожість. Законом про кримінальну відповідальність в відміну від законів інших галузей законодавства притаманні певні специфічні риси. Закон про кримінальну відповідальність є єдиним джерелом кримінального права. Вироки, ухвали і постанови судів не визнаються джерелами права. Вони мають обов'язкову силу тільки по конкретній кримінальній справі. Точно так само керівні роз'яснення Пленуму Верховного Суду України або Меджлісу не створюють норм права. Вони лише розкривають смисл, дійсний зміст кримінально-правової норми, націлюють судову практику на правильне її застосування.

На основі аналізу, розглянуто структури кримінальних кодексів України та Туркменістану і пропонується впровадити в КК України деякі статті із КК Туркменістану: примус жінки до вступу в шлюб або перешкоджання вступу в шлюб (ст. 162 ККТ), виділення в самостійні склади таких злочинів, як викрадення жінки з метою вступу у фактичні шлюбні відносини (ст. 127 ККТ), заняття проституцією (ст. 138 ККТ), звідництво (ст. 141 ККТ), блокування транспортних комунікацій (ст. 278 ККТ).

ЛІТЕРАТУРА

1. Уголовный Кодекс Туркменистана. – Ашхабад, 2012. – «Ылым». – С. 230.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – С. 131.
3. Уголовный кодекс Украины с комментариями / под ред. Ю. А. Кармазина, Е. Л. Стрельцова. – Х., «Одиссей». – 2001.
4. Общественно-политическая терминология в исторических описаниях Средневекового Туркменистана (на русском языке) // Проблемы предпринимательства, истории и языкознания. Ашгабат, «Ылым». – 1994. – С. 68–76.
5. Этническая и общественно-политическая лексика (по материалам средневековых источников) // Изв. Академии Наук Туркменистана, 1996. – № 3. – С. 53–60.
6. Уголовное право Украины. Общая часть: Учебник для студентов юрид. Вузов и фак. / М.И. Бажанов, Ю.В. Баулин, В.И. Борисов [и др.]; под ред. проф. М.И. Бажанова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Харьков: Право, 1998. – С. 400.
7. Марцев А.И. Диалектика и вопросы теории уголовного права. – К., 1990. – С. 126.
8. Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов; отв. ред. проф. Козаченко И.Я., Незамова З.А. – М., 1999. – С. 516.